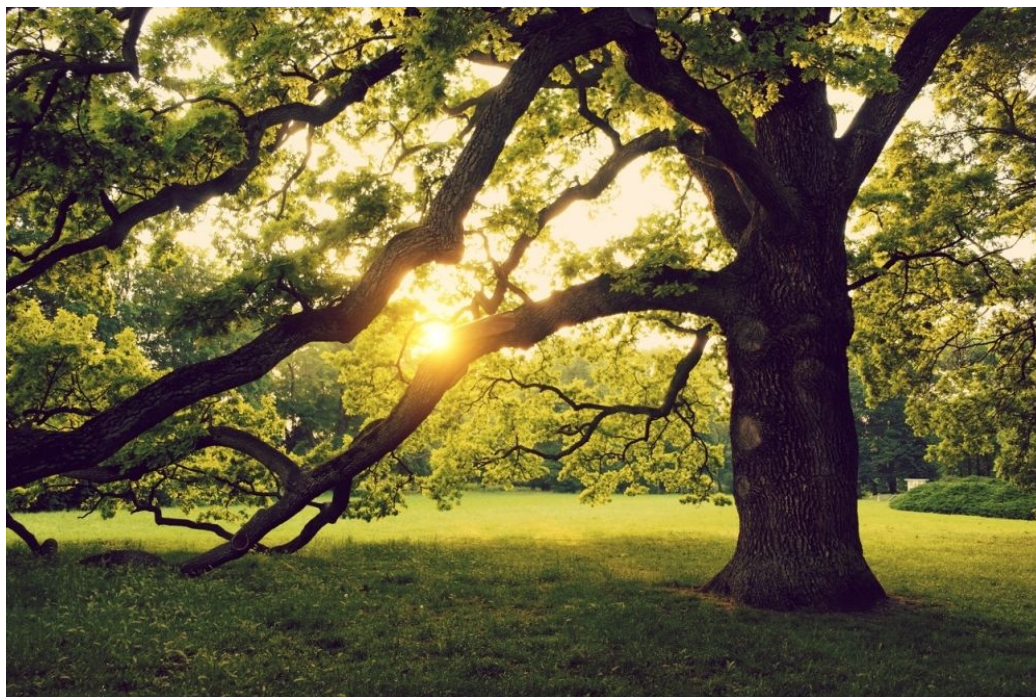

Ex libris

Nagy-Laczkó Balázs

Öltöződő és költöződő lombjaink

Tagadhatatlanul itt az ősz, kinek jöttének hírére előbb tetszetős, színes ruhákat ölt a fák és a bokrok sokasága, hogy aztán hús érintése nyomán levessék minden kelméjüket. **Szent Mihály** is behajtja immár nyájait, váltja a cselédet, a **dologtalan augusztus** rég messze szállt, **Szent Antal tüzeinek** füstje se maradt, és az **uborkaszezonról** rég visszavánszorogtak a mindenkori sajtó fázós munkatársai. Ideje hát nekünk is felkerekedni és kirándulni egyet, vagy még inkább többet, míg lombok vannak a fákon, amik alá beleshet az ember, keresve-kutatva a fényel játszó levelek történeteit.

Rögtön az elindulásnál, még a városban ér minket az első sárguló tölgyese: a dél-békési Kevermes mai központi parkja korábban a település piactereként szolgált több mint egy évszázadon át, az 1815-ös dohánykertészekkel való újratelepítésétől egészen az 1940-es évekig. Itt találhatóak a község legidősebb fái is. A Monarchia idején felcseperedő öt darab kocsányos tölgyet a helyiek szerint az 1880-as évek végén ültették, bár könnyen adná magát az a megfejtés

is, hogy inkább Wittelsbach Erzsébet magyar királyné, vagyis Sisi 1898-ban bekövetkezett halála után, mint *Erzsébet-fákat*. Nem kevés eufemizmussal szokás e fákat a szeretett, tragikus halált lelt királynő emlékét ápolni kívánó nép hitvallásaként emlegetni mind a korabeli, mind a mai sajtóban. Az Erzsébet-émlékfák ültetését Darányi Ignác, földművelésügyi miniszter 71544/I/1-as számú, 1898. november 19-én kelt rendeletének I-II. része **rendelte el**:

„Mert... a kinek kedélye annyiszor vidult fel erdeink zugó fái közt... a ki a természet szépségeinek oly csodálója volt: annak emlékét fák millióinak kell hirdetni; annak tiszteletére, mint az ó-kor mesés világában, szentelt berkeknek kell támadniok, hova áhitattal közeledjék az utas...”

A kultuszteremtő szándékú rendelet természetesen semmit sem bízott a véletlenre, hiszen bölcsen kitért a telepítendő fafajok meghatározására is. Az ültethető fák elsősorban már pusztá megjelenésükkel szomorúságot kifejező, az egykori uralkodónő által kedvelt és kiváltképpen hosszú élettartalmú fák lehettek, hogy az elkövetkező generációk se feledjék az uralkodó, Ferenc József hitvesét.

Ugyan sok Erzsébet-fát ismerünk, beazonosításukat nagyban megnehezíti, hogy alig pár évvel a rendelet előtt is egy nagy faültető mozgalom zajlott az országban a millenniumi ünnepségsorozat keretében. Így mosódott alig pár évtized alatt sokszor kibogozhatatlanul egybe – talán nem is teljesen véletlenül – a magyar honfoglalás, a haza ezeréves fennállásának emléke és a regnáló Habsburg királyi család felülről alászálló kultusza.

De ne álljunk meg Kevermesen, hanem folytassuk irányunkat jó honfoglaló őseinkhez méltón nyugatra. Alig egy jól fejlett macskaugrásnyira innen máris Kunágotán találjuk magunkat, ahol megint csak a település központi parkját, egykori piacterét kíséri egy bizonytalan eredetű öreg óriás, akit a helyiek csak a Nagy Tölgy néven emlegetnek. Az ismertebb helyi legenda Erzsébet-faként tartja számon, de még ennek a modern mondának is meg van a maga variánsa, mégpedig, hogy 1867-ben, Ferenc József koronázásakor ültették, mely jól mutatja, hogy a történelmi emlékezet milyen gyorsan, gyakorlott mozdulattal váltja a biztosnak tetsző tényeket pusztá képzeletre.

Prózaibb eredettörténete szerint a Nagy Tölgy az 1910-es években, a piac oldalához ültetett tölgyfásor mára megmaradt egyetlen példánya, mely hosszú életét feltehetően annak is köszönheti, hogy a közelében épült meg 1911-ben a község első mélyfúrású artézi kútja, melynek túlcsonduló vize folyamatos vízellátást biztosított számára e gyakran aszályok sújtotta vidékünkön. Talán mondanom sem kell, hogy erről a kútról meg az a hír járja, hogy az 1900-as évek elején az Alföld legmélyebb artézi kútja volt... De hogy Kunágotáról se csak egy tölgyet említsünk, az élő mementók sorába tartozik a településen az egykori, 1948-ban lebontott kastély emlékét őrző tölgyes is. Kissé elidőzve e helyen, gondoljuk csak bele, hogy hazánk 20. századi történelmének mennyi rejtett lapja íródhatott e csendes ligetben, hiszen a kastély egykori tulajdonosa, báró Urbán Péter országgyűlési képviselő számos alkalommal látta itt vendégül sógorát, egy bizonyos Horthy Miklós nevezetű kormányzót.

De nemcsak Békés déli végein, hanem északi tájain is van mit mesélniük tölgyeinknek. A Füzesgyarmatnál található, Tüzefa névre keresztelt matuzsálem legalább négyszáz éve szolgál útjelzésül és harcol az elemekkel. Már az 1787-ben készült első katonai felmérés térképén is idős faként szerepelt. A régi leírások alapján az akkori *Karcag-Gyarmat* és *Bajom--Gyarmat* csónakút egyik tájékozódási pontjaként is szolgált. A Sárrét területét elfoglaló, nagy kiterjedésű,

mocsaras területen csak az azt jól ismerő emberek vállalkozhattak rá, hogy eligazodjanak a nádasok világában, de még a legügyesebb vízifuvarosoknak is szükségük volt egy-egy olyan útjelzőre, amely segítette a tájékozódásukat. A Tüzeffa ennek a régi, elveszett vízi világnak egyik utolsó tanúja a maga több mint öt méteres átmérőjével.

*

Az új M44-es út építését megelőző ásatások során, éveken keresztül vitt el az utam négy büszkén, katonásan az út mentén felsorakozó tölgyfa mellett Kétsoprony, illetve a Szent István-emplékmű mellett. Hogy az ő meséjük mi lenne? Hogy valóban az 1900-as évek elején ültették őket, mint tartják helyben, vagy hozzájuk is Sisiknek, Ferenc Jóskáknak, Honfoglalásnak, de ne adj isten, amaz egyszerű, józan megfontolásnak lenne köze, hogy az út, az mégiscsak árnyat, a mókus, a szarvasbogár és a sok jó madár mind menedéket követel? A választ nem ismerem.

Főoldal

2022. szeptember 30.